

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва

Володимир СРМАЧЕНКО

Економіка вищої школи

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань   **Всі**
Спеціальність   **Всі**
Освітній рівень   **третій (освітньо-науковий)**
Освітня програма   **Всі**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Завідувач кафедри
підприємництва і готельно-
ресторанного бізнесу

Марина САЛУН

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри підприємництва і готельно-ресторанного бізнесу
Протокол № 1 від 04.01.2021 р.

Розробники:

Салун Марина Миколаївна, д. е. наук, професор кафедри підприємництва і готельно-ресторанного бізнесу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація

Курс розроблено для формування сучасного економічного мислення у студентів та аспірантів, створення фундаментальної основи для їхньої подальшої роботи та творчого розвитку. Вища освіта стає ключовим сектором забезпечення національної конкурентоспроможності, який розвиває національну та формує інтернаціональну мережу закладів підготовки та перепідготовки фахівців відповідно до потреб ринку. Особливого значення курс економіки вищої освіти набуває в контексті вирішення завдання підготовки висококваліфікованих менеджерів освіти: керівників навчальних закладів різних рівнів і форм власності, працівників управлінських структур тощо. Невіддільною умовою їх компетентності виступає наявність ґрунтовних знань і навичок щодо управління педагогічними колективами в нових економічних умовах.

Мета навчальної дисципліни: розвинути здатність організувати, планувати, аналізувати, контролювати економічну діяльність навчальної установи, а саме: здійснювати маркетинг глобальних, інтернаціональних, інтегрованих освітніх послуг; досліджувати поточний стан та оновлювати освітній продукт; формувати та управляти фінансовими потоками та матеріально-технічною базою у ЗВО; формувати людський капітал ЗВО; здійснювати оновлення стратегії розвитку ЗВО (формувати підприємницькі університети), проводити аналіз конкурентоспроможності освітнього продукту та освітньої установи.

Основними завданнями є такі: засвоїти законодавчі умови діяльності ЗВО; опанувати методіку маркетингового аналізу освітнього продукту; оволодіти основами організації діяльності ЗВО; опанувати питання мотивації та планування ділової кар'єри працівників ЗВО; оволодіти технікою комерційної діяльності у ЗВО; використовувати методіку оцінки конкурентоспроможності освітнього продукту та освітньої установи; розуміти та цінувати взаємозв'язок між вищою освітою та суспільством з урахуванням Європейських цінностей; ініціювати та поширювати культуру якості вищої освіти; окреслити основні складові забезпечення та покращення якості вищої освіти;

Контент навчальної дисципліни «Економіка вищої школи» для здобувачів третього освітньо-наукового ступеня визначається понятійним міжпредметним зв'язком між курсами «Філософія науки», «Методологія та організація наукових досліджень» «Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Педагогічний дизайн».

Об'єктом дисципліни є набуття компетентності реалізовувати виконання професійних функцій в межах науково-дослідної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності, принципи, підходи до організації діяльності закладів вищої освіти, технології інноваційної діяльності в процесі професійної підготовки висококваліфікованого фахівця відповідно до вимог реформування освітньої галузі та ринку праці.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
«Філософія науки», «Методологія та організація наукових досліджень»	«Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Педагогічний дизайн», Педагогічна практика

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до науково-педагогічної діяльності у певній галузі освіти	<p>Застосовувати педагогічні методи організації навчального процесу, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу.</p> <p>Демонструвати вміння вибудовувати стратегію і тактику професійного зростання науково-педагогічного працівника ЗВО; ефективно формувати комунікативну стратегію у професійному середовищі; відповідати за результати професійної діяльності</p> <p>Уміти використовувати в освітній діяльності сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології, які сприяють ефективній комунікації в освітньому середовищі, прогресу у досягненні результатів навчання здобувачами вищої освіти та підвищенню якості освітньої діяльності в цілому</p>
Здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності	Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Освіта як галузь економіки.

- 1.1. Економіка освіти – наука про особливості прояву виробничих відносин та специфіку дії економічних законів у сфері освіти.
- 1.2. Класична політекономія про значення освіти
- 1.3. Сучасні концепції менеджменту про освіту.
- 1.4. Освіта в інформаційному суспільстві.

Тема 2. Вища освіта та суспільство в Європейському вимірі.

- 2.1. Основні концепції та моделі розвитку вищої освіти.
- 2.2. Теоретичні основи, практичні проблеми реформування вищої освіти
- 2.3. Міжнародні, європейські та національні документи з розвитку вищої освіти.

Тема 3. Глобалізація, інтернаціоналізація та інтеграція ринка освітніх послуг.

- 3.1. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти (міжнародні, регіональні, національні рейтингові системи).
- 3.2. Бенчмаркінг (benchmarking) – оцінювання ефективності стратегій та показників ЗВО на глобальному, інтернаціональному ринку освітніх послуг.
- 3.3. Запозичення досвіду «кращих у класі» (benchlearning) та його адаптація для подальшого використання.
- 3.4. Впровадження змін (benchaction).

Тема 4. Освітній продукт та освітня послуга

- 4.1. Освітній продукт, як спеціальний інтелектуальний продукт, адаптований до відповідного сегменту освітніх послуг.
- 4.2. Операційна система освітнього продукту
- 4.3. Ціноутворення на освітній продукт в системі вищої школи.

Тема 5. Фінанси освітньої сфери

- 5.1. Інституційні засади фінансового забезпечення вищої освіти.
- 5.2. Аналіз поточного стану фінансового забезпечення вищої освіти.
- 5.3. Концепція підприємницького університету.

Тема 6. Людський капітал у сфері освіти

- 6.1. Нормативно-правові аспекти формування дієздатного колективу у сфері вищої освіти.
- 6.2. Формування бренду викладача.
- 6.3. Технологія управління діяльністю команди.
- 6.4. Елементи тайм-менеджменту.

Тема 7. Якість вищої освіти: політика та інструменти її забезпечення та покращення.

- 7.1. Інструменти забезпечення якості вищої освіти.
- 7.2. Культура академічної доброчесності, культура якості освіти

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так й інтерактивних навчальних технологій, серед яких: міні-лекції, проблемні лекції, робота в малих групах.

Лекції проблемного характеру – передбачають розгляд кола питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу (10 – 15 хвилин) й проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практичні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду групових комунікацій.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних результатів роботи групи, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Практичне заняття передбачає інтенсивну роботу в аудиторії. Воно проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем або аспірантами, «круглого столу». На практичному занятті відбувається обговорення самостійно підготовлених аспірантами доповідей, презентацій, повідомлень та ін. Основними формами практичного заняття є розгорнута бесіда, диспут, «круглий стіл», інтерв'ю, семінар.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання знань студента. За заліковою дисципліною оцінювання знань здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять, при виконанні індивідуальних

завдань та самостійної роботи. Мінімальна сума набраних балів, що дозволяє студенту скласти залік – 35 балів, максимальна сума – 60 балів.

Оцінювання знань під час поточного контролю включає наступне:

активна робота на лекції надає 2,0 бали за кожне лекційне заняття та передбачає участь у дискусіях в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію щодо пропонованих для розгляду питань;

активна робота на практичному (семінарському) занятті, захист результатів виконання завдань надає 2,0 бали за кожне практичне заняття та передбачає участь у проведенні досліджень та розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

поточні контрольні роботи за темами дисципліни виконуються за варіантами, розміщені на сайті персональних навчальних систем ХНЕУ ім. Семена Кузнеця та оцінюються максимум у 5 балів;

реферат з проведеними розробками та сформованими проектними пропозиціями виконуються індивідуально, за погодженою тематикою та оцінюється максимум у 20 балів.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується за сумою балів, отриманих під час поточного контролю та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» з навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	

Форма оцінювання та розподіл балів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1	Аудиторна робота			
	Лекція	Освіта як галузь економіки	Активна робота на лекції	2
	Практичне заняття	Аналіз динаміки виду економічної діяльності «Освіта» за даними Державної служби статистики України, виділення регіональних аспектів розвитку освітньої галузі Дослідження дії базових економічних законів у галузі освіти Роль освіти у інформаційному суспільстві	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	4
Тема 2	Аудиторна робота			
	Лекція	Вища освіта та суспільство в Європейському вимірі	Активна робота на лекції	4
	Практичне заняття	Порівняльний аналіз міжнародних, європейських та національних документів з розвитку вищої освіти	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
			Поточна контрольна робота	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	4	

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 3	Аудиторна робота			
	Лекція	Глобалізація, інтернаціоналізація та інтеграція ринка освітніх послуг	Активна робота на лекції	4
	Практичне заняття	Бенчмаркінг закладів вищої освіти (міжнародні, регіональні, національні рейтингові системи)	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
			Поточна контрольна робота	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	4	
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція	Освітній продукт	Активна робота на лекції	2
	Практичне заняття	Сегментація ринку освітніх продуктів Споживачі освітніх продуктів (поточні, прогнозовані) Інноваційні освітні продукти	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
			Поточна контрольна робота	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	2	
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Фінанси освітньої сфери	Активна робота на лекції	2
	Практичне заняття	Економіко-математична модель фінансування закладів вищої освіти (факторний аналіз)	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	2	

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція	Людський капітал у сфері освіти	Активна робота на лекції	2
	Практичне заняття	Бренд викладача Тайм-менеджмент при виконанні комплексів робіт у галузі освіти	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	2
Тема 7	Аудиторна робота			
	Лекція	Якість вищої освіти: політика та інструменти її забезпечення та покращення	Активна робота на лекції	2
	Практичне заняття	Культура якості освіти (аналіз нормативно-правових засад)	Активна робота на практичному занятті, захист результатів виконання завдань	3
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до захисту результатів виконання завдань	Індивідуальні опитування	2
			Реферат:	20
			Всього:	100

Рекомендована література

Основна

1. Економіка вищої школи: навчальний посібник – Київ: Корпорація, 2015. – 264 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/8989898989/1207/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Консолідований рейтинг вузів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/rating/51741/>
3. Крахмальова Н. А. Освітня послуга як продукт економічної діяльності вищих навчальних закладів / Н. А. Крахмальова, Д. О. Кірієнко // Економіка і управління. – 2014. – № 4 (64). – С. 19–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.knutd.com.ua/handle/123456789/1161>.

4. Падалка О. С., Каленюк І. С. Економіка освіти та управління: посібник/ Падалка О.С. - К.: Педагогічна думка, 2012.– 184 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4691/1/padalka-ekonom-osvita.pdf>

Додаткова

1. Bronstein, J. and Reihlen M. Entrepreneurial university archetypes: a meta-synthesis of case study literature // Industry and Higher Education Issue on Entrepreneurial Universities, August 2014, р. 3-32. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.leuphana.de/fileadmin/user_upload/PERSONALPAGES/Fakultaet_2/Reihlen_Markus/files/Artikel_Reihlen/Discussion_Papers/Bronstein_Reihlen_Entrepreneurial_university_archetypes_Discussion_Paper__12.pdf.

2. Diane-Gabrielle Tremblay New types of careers in the knowledge economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.teluq.quebec.ca/chaireecosavoir/pdf/NRC03-12A.pdf>.

3. Jennifer S. Florida, Myrna P. Quinto Quality Indicators in Higher Education Institutions: Implications to Global Competitiveness [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tojqih.net/journals/tojqih/articles/v02i04/v02i04-06.pdf>.

4. Michael Brown, Paul Poissant, Carol Lockard, Ann Mallison Developing a PCS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mbastudents.smeal.psu.edu/career-services/documents/personal_career_strategy.

5. Mircea BĂCALĂ, Diana SALA Using Benchlearning for the Improvement of the Institution's Overall Performance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ideas.repec.org/a/rom/rmcimn/v15y2014i1p98-105.html>.

6. Munthiu Maria-Cristiana, Turtoi Maria Characteristics of Educational Services in the Virtual Environment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813052579>.

7. Per V. Freytag, Svend Hollensen, (2001) "The process of benchmarking, benchlearning and benchaction", The TQM Magazine, Vol. 13 Issue: 1, pp.25-34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1108/09544780110360624>.

8. Kalashnikova T., Salun M., Katan L., Marenych T. Edu-business: Prerequisites for Commercial Quality Management in Ukrainian Higher Education / T. Kalashnikova, M. Salun, L. Katan, T. Marenych // International Journal for Quality Research, 2020, 14 (4), pp. 1235-1244. DOI – 10.24874/IJQR14.04-16.

9. Simon Marginson Education as a branch of economics: The universal claims of economic rationalism [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17508489209556245?journalCode=rcse19>.

10. Wulong Gu, Ambrose Wong Measuring the Economic Output of the Education Sector in the National Accounts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statcan.gc.ca/pub/11f0027m/11f0027m2012080-eng.pdf>.

Інформаційні ресурси

Сайт ПНС ХНЕУ. Економіка вищої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5506>.